

Araştırma Makalesi

Sınıf, Direniş ve İletişim: 2015 Metal Direnişi Örneği

Cansu Alaçam Kamiloğlu*

ORCID: 0000-0002-6179-9181

Öz

Bu çalışmada neoliberal politikalar ve mevcut yasalarla grev hakkı elinden alınan ve sendikalaşması engellenen işçi sınıfının direniş anında ne tür iletişim pratikleri geliştirdiği ve iletişim araçlarıyla nasıl örgütlendiği incelemiştir. Ayrıca işçilerin gözünden ana akım ve alternatif medyada sınıfın temsili merceğe altına alınmıştır. Direniş esnasında sendika-işçi, sendika-kamuoyu ve işçi-işçi iletişiminin nasıl gerçekleştiği, direnişin ana akım ve alternatif medya kuruluşlarının nasıl temsil edildiği, hangi iletişim araçlarının işçiler tarafından örgütlenme aracı olarak kullanıldığı ve direnişin başarısıyla iletişim araçları arasında nasıl bir bağ kurulduğu araştırmanın cevap aradığı sorulardır. Bu soruları cevaplayabilmek için 2015 Metal direnişine katılan 5 işçiyle görüşülmüş ve yarı yapılandırılmış mülakatlar yürütülmüştür. Bulgular Bursa OYAK-Renault fabrikasında örgütlü Türk Metal'in baskıcı ve antidemokratik bir sendikacılık anlayışına sahip olduğunu ortaya çıkarmıştır. Ayrıca, işçiler medya-iktidar ilişkilerinin haber içeriğini etkilediğini ve sınıfın ana akım medyada yeterince temsil edilmediğini düşünmektedirler. Örgütlenme anlamında yeni iletişim teknolojilerini hayli etkili bir şekilde kullanan işçilerin, bu teknolojilerinin sınıf mücadelesine katkı sağlayacağı konusunda olumlu bir bakış açısına sahip olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: neoliberal politikalar, işçi sınıfı, direniş, yeni iletişim teknolojileri

Makale Geliş Tarihi: 05.07.2021 Makale Kabul Tarihi: 29.11.2021

* Öğr. Gör. Gazi Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu-Öğretim Görevlisi, alacamcns@gmail.com

Class, Resistance and Communication: The Case of 2015 Metal Resistance

Abstract

This study aims to examine what sort of communication practises working class developed and how it was organized via communication tools during resistances in the neoliberal siege which weakened the class struggle in Turkey. It was also searched how workers evaluated the coverage of the working class on mainstream and alternative media. To realize this aim, 5 workers who took part in 2015 Metal Worker's resistance were interviewed by using semi-structured interview. This study questions how trade unions communicated with their members and public, how members exchanged information with each other and public during the resistance. It is also revealed how the resistance was covered in mainstream and alternative media, which communication tools trade union members utilized for organization and whether there was a correlation between the success of the resistance and the use of the communication tools. The findings demonstrate that Türk Metal that had a great number of members in Bursa Plant (OYAK-Renault) employed antidemocratic methods against them. All the workers interviewed were of the opinion the relation between media and political power influence the content of the news and the working class coverage on mainstream media was insufficient. The workers who used new communication technologies for organization quite effectively had a strong belief about the contribution of new communication technologies to the class struggle

Keywords: neoliberal policies, working class, resistance, new communication technologies

Giriş

Dünya geneli emek piyasalarında 1970'lerden sonra yaygın bir uygulama alanı bulan ve küreselleşme ekseninde ilerleyen neoliberal politikalar, işçi sınıfının uzun erimli mücadeleleri sonucunda elde ettiği kazanımları hızla aşındırmış ve bu durum sınıfın örgütlülük deneyimlerini parçalamıştır.¹ Dahası, işçilerin hak arama ve mücadele örgütleri olan sendikalar 12 Eylül darbesinden sonra hayli güç kaybetmiş ve politikalarını hükümetlerin güdümünde belirlemeye başlamışlardır. Dolayısıyla sendikalar, sınıf mücadelesini yükseltme aygıtı olma özelliklerini büyük oranda kaybetmişlerdir.

Sınıf mücadelesinin karşı karşıya olduğu zorluklar bunlarla sınırlı değildir. Sınıf hareketlerinin medyada temsilinde yapısal zorluklar da mevcuttur. Ana akım medya mülkiyet ilişkilerinden ötürü iktidarlarla organik bir bağ kurmuş ve bu bağların getirdiği sınırlara hapsolmüştür. Dolayısıyla ana akım medya sınıf ha-

1. Bu çalışma 2017 yılında Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik bölümünde Prof. Gamze Yücesan Özdemir danışmanlığında hazırlanan "Sınıf, Direniş ve İletişim: SEKA, TEKEL ve Metal Direnişi Örnekleri" adlı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

reketlerini desteklemek ve kamuoyuna ulaştırmak bir yan a, bunları görmezden gelmeyi veya karalamayı tercih eder.

Günümüzde büyük oranda sermayenin denetiminde olan yeni iletişim teknolojileri sınıf için birleştirici bir unsur olmakla beraber, son kertede egemenlerin çıkarları doğrultusunda tasarlanmakta ve bu yönde işlemektedir. Çalışmamızın amacı ise böyle bir sermaye saldırısı altında bulunan sınıfın mücadele pratiklerinde iletişim kanallarını nasıl kullandığı ve kamusal görünürlük kazanmak için ne tür yöntemler geliştirdiğini anlamaktır.

Çalışmanın dört temel amacı bulunmaktadır. Öncelikle sınıfın iletişim pratikleri; sendika-işçi, sendika-kamuoyu, işçi-kamuoyu ve işçi-işçi iletişimi olarak dört açıdan incelenecektir. Ardından işçilerin ana akım ve alternatif medyada sınıf hareketlerinin ve katıldıkları direnişlerin temsil edilme biçimini nasıl değerlendirdikleri tespit edilecektir. Üçüncü olarak direniş sırasında örgütlenme süreçlerinin nasıl gerçekleştirildiği, bu süreçlerde geleneksel ve alternatif medya kanallarından hangilerinin kullanıldığı belirlenecektir. Son olarak işçilerin, direnişin başarısı ve iletişim araçlarının kullanılması arasında nasıl bir bağ kurdukları incelenecektir.

Türkiye'de Neoliberal Politikalar, İşçi Sınıfı ve Direniş

Neoliberal politikalar her daim sermayenin çıkarlarını yansıtmış ve işçi sınıfı aleyhine işlemiştir. Emek piyasalarını esnekleştirmek, güvencesiz çalışma koşullarını dayatmak, işsizler ordusu aracılığıyla işçilere korku salmak, taşeron çalışma yoluyla işçileri “kullan-at” malzemeye çevirmek, sendikalaşma oranlarını düşürmek bu politikaları karakterize eden temel özelliklerdir.

Neoliberal dönemde işçi sınıfının kazanımları fazlaca aşındırılmıştır. İşçinin mesleki bilgisi, onu üretim süreci üzerinde söz sahibi yapar. Ancak kapitalist işleyiş mantığı, işçinin çalışma esnasında yalnızca tekrar eden eylemleri gerçekleştirmesini amaçlar. Böylelikle üretimin tamamına dair bilgi sahibi olamayan işçi, üretim üzerindeki kontrolünü kaybedecektir. İş bölümü olgusu, üretimi parçalara bölerek herhangi bir vasıf gerektirmeyen işlerin kolaylıkla işten çıkartılabilecek işçiler tarafından yapılması demektir. Sonuç olarak işçiler gün be gün vasıfsızlaşırlar.

Vasıfsızlaşmanın ardından, neoliberal saldırılar emeği denetim altına almaya yönelmiştir. Denetimin kapitalist işleyiş mantığındaki rolü şöyledir:

Örgütlere ilişkin tarih dışı değerlendirmeler üretmeye ve örgütlerin işleyişini gizemleştirmeye hizmet eden tek bir kavram varsa, o da denetim kavramıdır. Bunun genel bir kavram olarak kullanılması- ve kimin veya neyin, hangi amaçla nasıl ve kim tarafından denetleneceği hususunda bir belirsizlik içeriyor olması- sayesinde modern sosyal bilimler kapitalizmin işleyişini başarılı bir şekilde gizleyegelmiştir (Burawoy, 2015: 42).

Sermaye satın aldığı emek gücünü, değer üretimini daimî kılmak için sistematik olarak denetleme ihtiyacı duyar. Sermaye denetime sürekli başvurmak zorundadır. Bu denetim hem baskının kurulması hem de işçinin rızasının kazanılmasıyla kurulur. Bir diğer ifadeyle kapitalist sistemde denetim hem rızayı hem de uzlaşmazlıkları barındıran bir yapıya sahiptir (Yücesan-Özdemir, 2014: 134). Denetim basitçe işçinin kontrol edilmesi anlamına gelmez, aynı zamanda iktisadi ve siyasi boyutları olan bir kavramdır. Sermayedarların çıkarlarına hizmet eden denetim mekanizması ve buna bağlı uygulamalar direniş ihtimallerini ortadan kaldırmakta, örgütlü mücadeleyi zayıflatmaktadır. Dolayısıyla, emeğin denetiminin varlığından ziyade, bu mekanizmaların hangi amaçlarla kullanıldığının ve işçi sınıfı açısından ne tür sonuçlar doğurduğunun anlaşılması elzemdir.

İşçi sınıfının karşı karşıya olduğu bir diğer kapitalist manevra işsizler ordusunun hızla büyümesidir. Kapitalist üretim tarzı, hedeflerine ulaşabilmek için işsiz ve yoksullardan ibaret yedek bir sanayi ordusuna gereksinim duyar. Dahası üretim araçları sayıca her geçen gün artmakta ve emek gücüne olan ihtiyaç azaltılmaktadır. İşçi sınıfı, işsizlerin varlığıyla “terbiye” edilerek, daha çok çalışmaya mecbur bırakılmaktadır (Akkaya, 2004: 95). Bir diğer deyişle “boş adam sürüleri, kapitalizmin bir ürünü; aynı zamanda kapitalizmin sürekli gereksinimidir” (Koşar ve Atılgan, 2005: 14).

Kapitalizmin yaygın uygulamalarından biri de özelleştirme politikalarıdır. Özelleştirme politikaları devlet müdahalesini en aza indirgeyerek, serbest piyasa ekonomisini yaygınlaştırmayı amaçlar. Böylelikle sermayenin krizlerden korunması sağlanacak, kamu istihdamında işçi sağlığı ve güvenliği için yapılan masraflardan kaçınılacaktır. Bu süreçte işçiler sosyal hak kaybına uğramakta, düşük ücretlerle çalışmak zorunda kalmakta, sendikal haklarından mahrum bırakılmaktadır. Dolayısıyla bu şartlar altında işçilerin örgütlenip, sermaye karşıtı direniş pratiklerinde yer almaları giderek zorlaşmaktadır.

Sınıfın günlük hayat deneyimlerini derinden etkileyen bir diğer mekanizma güvencesiz çalışma koşullarıdır. Richard Seymour güvencesizliği şöyle tanımlar:

Güvencesizlik, büyümenin finansal risk ve borçlanmaya dayandığı, emek piyasasının zayıflatılıp sosyal korumaların geriletildiği, devletlerin belli işçi gruplarını yurttaşlığın normlarından mahrum eden bariyerler kurduğu ve yeni birikim alanlarına yönelik itkinin toprak çitlemeleri, mülksüzleştirme ve istihdamsız kentleşmeyle sonuçlandırıldığı neoliberal kapitalizmde kurulur (Seymour, 2012: 260).

Güvencesizleşen istihdamın yapısal özellikleri şöyledir: İşgücü içerisinde kadın ve çocuk sayısı artmış, teknolojinin hızla ilerlemesiyle vasıflı emek önemsizleşmiş, uzun mesailer norm haline gelmiş, izin süreleri kısaltılmış, işçiler fazla çalıştırılıp düşük ücretlere razı edilmiştir. Dahası sendikacılık hak arama kavrayışından uzaklaştırılıp, kâr ve rekabet odaklı hale getirilmiştir (Özügurlu, 2009: 127). Bu koşullar altında kendine ve emeğine yabancılaşan işçilerin kolektif bir başkaldırıda

bulunmaları zorlaşmış, öncelik güvenceli bir işe sahip olmak olmuştur.

Kapitalist üretim biçiminin işçi sınıfının birliğini parçalamak üzere kullandığı bir diğer yöntem sendikasılaştırma çabalarıdır. İşçi sınıfı eyleme geçer ve kendisi için sınıf olma sürecine girerse, yükselen bilinci tasfiye etmek için karşı bir hareketlenme baş gösterir. Kapitalizm bu baskıyı emekçileri işsizlikle tehdit ederek kurar. Sermaye, güvencesiz çalışma biçimlerini devreye sokarak, rekabet ortamı yaratarak sendikaları zayıflatmış ve bu örgütlere üyeliğin önünü tıkamaya çalışmıştır. Zira sendikaların güçlü olması, sermayedarların keyfi ücret belirlemelerine ve işten çıkarmalarına engel olur. Uluslararası rekabet ortamında yer edinebilmek için ise işçilerin başkaldırma potansiyellerini yok etmek gerekir. Dolayısıyla sendikaların etkisizleştirilmesi kapitalistler açısından elzemdir (Ak-kaya, 2004: 105-106).

Sömürülen kitlelerin dayanışma halinde olması sermayenin çıkarına değildir. Egemenler bu kitlelerin kendilerine tabi olup, onların izinleri dahilinde hareket etmesini isterler. İşyerlerinde mola vakitleri dahi işçilerin bir araya gelmesini engelleyecek ve yalnızlaşmalarına sebep olacak biçimde düzenlenmiştir (Coşkun ve Şentürk, 2012: 66). Zira “yalnızlık mutlak tabiiyetin ilk koşuludur” (Foucault, 1992: 298). Sermayenin bu uygulamaları basit birer mekanizma gibi görünse-ler de bunların sınıfın birliğini ve mücadele potansiyelini hedef aldığı aşıkardır. İş yerinde insani koşullar ve sosyal haklar talep eden, emeğinin daha fazla sömürülmesine karşı çıkan sınıfın birliği bu yöntemlerle parçalanmaktadır. Nitekim işçilerin örgütlülüğü, sermaye için potansiyel bir başkaldırı demektir.

Sendikal faaliyet karşıtı etkinlikler sınıfsal birlikteliğin önüne dizilmiş engellerdir. Bu etkinlikler hak talep etme ve direniş katılma deneyimlerini aşındırmakta ve sermayeyi güçlendirmektedir. Dolayısıyla, sendikaların daha işlevsel olması kritik bir öneme sahiptir. Sendikaların zayıflatılmış olması, bu yapıların kapitalizm içinde bir mücadele aracı olduğu gerçeğini değiştirmez. Çeşitli dönüşümlere uğramış olsalar da sendikalar, yeni kapitalist dönemde de toplumsal bir aktör ve muhalefet aracı olarak önemini korur. Bununla birlikte sendikalar, kapitalizmin yoğun baskıları altında etkili olabilmek ve sermayenin karşısında durabilmek için yapısal ve yöntemsel dönüşümlere ihtiyaç duymaktadırlar (Cumbers'den *aktaran* Çoban, 2009b: 99).

Bu uygulamaların yaygınlaşmasıyla, emek piyasasında bölünmeler yaşandığı, sendikalaşma oranlarının düşüşe geçtiği, toplu pazarlık hakkının neredeyse devre dışı bırakıldığı gözlemlenmektedir. Bu da birliği parçalanan ve dayanışma pratiklerinden uzaklaştırılan emekçi sınıfların beraber hareket etme ve organize olma ihtimalini azaltır. Sermaye, bu stratejileri bilinçli bir şekilde sınıfın örgütlülüğünü parçalamak için kullanır. Dolayısıyla, direnişin başlangıç noktası sermayenin üstü kapalı stratejilerinin ortaya çıkarılması ve buna karşı gerçekleştirilecek eylemliliğin belirlenmesi olmalıdır.

Neoliberal Dönemde Direniş ve Medya

Basının endüstrileşen bir alan haline gelmesiyle sermaye birikimi için önem kazanması yaklaşık olarak aynı zamana tekabül eder. Bu gelişmeyle beraber medya-siyaset ilişkisi giderek karmaşık bir hal almıştır. Bu ilişkiye dair tarihsel anlamda var olduğu kabul edilen şey ise siyasetin medya üzerinde belirleyici bir role sahip olmayı amaçlamasıdır (Özdemir, 2013: 242). Ana akım medya iktidarların yönlendirici etkisine hayli açıktır. Dolayısıyla ana akım medya kuruluşları halkın çıkarlarını gözeten değil, iktidarların yerini sağlamlaştıran bir yayıncılık anlayışı benimser. Böyle bir ortamda sınıf hareketi gibi, sermayedarları ve onların birikim sürecini tehlikeye atan direniş hikâyeleri ya kendine yer bulamamakta ya da görmezden gelinmektedir.

Ana akım medya içerikleri büyük oranda egemen ideolojilerin çıkarlarıyla örtüşür. Toplumsal açıdan dezavantajlı gruplar bu çıkarlara ters düştüğü için ana akım medyada temsil edilmez. Zira bu tür içeriklere yer verilmesi medya kuruluşunun mülkiyetini elinde bulunduran sermayedar ile “iktidar seçkinleri” (Chosmky ve Herman, 2012) arasında uzlaşmazlıkların yaşanmasına sebep olur. Bu durum, medya kuruluşlarının geleceğini tehlikeye atmakta ve iktidarla olan bağlarını onarmak için eski yayın politikalarına dönmeye zorlamaktadır. Zaman zaman işçi hareketleri, azınlıklar, LGBTİ+ gibi grupların eylemlerinin haberleri dolaşıma sokulmaktadır. Ancak, bu gruplar genelde iktidarı tehdit eden bozucu ve yıkıcı hareketler olarak resmedilirler. Bu konuda, Glasgow Üniversitesi Medya Grubu'nun, *Bad News* isimli çalışması medyanın bu hareketlere nasıl yaklaştığını şöyle açıklar:

Bu çalışma, endüstriyel uyumsuzluklarda şirket yönetimlerinden çok işçi sendikalarının nasıl suçlandığını göstermektedir. Aynı şey Amerika Birleşik Devletleri için de geçerlidir. Bu ülkede işçi istekleri “talepler” olarak nitelendirilirken, yönetiminkiler ise “teklifler” biçiminde adlandırılmaktadır. İdeolojik düzeyde özellikle, medyanın toplumdaki güçlü çıkar gruplarının uzantıları olarak nasıl işlev gördüğünü ve egemen ideolojinin yeniden üretiminde ve denetim sisteminin sürdürülmesinde rutinlerin, değerlerin ve kurumsal yapıların nasıl bir araya geldiğini araştırırız (Shoemaker ve Reese, 2014: 99-100).

Medya endüstrisindeki üretim süreçleri kapitalist üretim süreçlerinden bağımsız düşünülemez. Dolayısıyla, medyanın denetimi basın kuruluşlarıyla sıkı ilişkiler kuran iktidarların elindedir ve medya kapitalistlerin sınırları çizdiği ölçüde özgür olabilmektedir (Çoban S., 2014: 41). Böyle yoğun kontrol mekanizmalarının varlığı bu alanı, muhalif seslere büyük oranda kapatır. Tam bu noktada, alternatif mecralara ve farklı iletişim araçlarına olan ihtiyaç doğar.

Alternatif medyayı tanımlarken ana akım medyanın pratiklerinden hareket etmek gerekir. En basit haliyle alternatif medya, ana akım medyanın büyük şirketler ve iktidar ağları içerisinde gelişen varlığına ve bu yöndeki haber pratikle-

rine karşı bir duruş olarak düşünülebilir. Alternatif medya kavramsallaştırması birçok tanımı beraberinde getirirse de her tanım, alternatif medyayı ana akıma alternatif olarak konumlandırır. Bu adlandırmaların arasında radikal medya, yurttaş medyası, bağımsız medya, aktivist medya gibi kavramlar yer almaktadır (Yanıkaya, 2014: 51-52). Alternatif medya, kâr ve artı değer elde etmeyi değil, fikirlerin özgürce dolaşımına sokulup kamuoyunda yer etmesini amaçlar. Bu noktada yeni iletişim teknolojileri, marjda bırakılmış ve ötelenmiş hareketlere temsil imkânı sunar. Bu olanaklar da muhalif hareketlerin yaygınlaşmasına dair umudu artırmaktadır.

Yeni iletişim teknolojileri; veri depolama ve gönderme kapasitelerinin giderek artması, görece daha az maliyetli olması, interaktif ve hiyerarşiden uzak olmaları, gündelik hayatta önemli bir yer tutmaya başlaması gibi özellikleriyle daha eşitlikçi ve demokratik olabilecek bir iletişim pratiği inşa etme beklentisi oluşturmaktadır. Bu teknolojiler ana akım medyanın kapsamına dahil etmediği toplumsal grupların çeşitli içerikleri yaymalarına imkân vermiştir. Bu tür deneyimlerin sayısı gün geçtikçe artmaktadır (Başaran, 2010: 256).

Alternatif medya toplumsal açıdan dezavantajlı grupların sesi olabilir ve ana akım medyaya kıyasla daha özgür alanlar sunabilir. Ancak, demokratik alanlar yaratma potansiyeline sahip olan bu mecralar esasında sermaye ve ona bağlı hareket eden iktidarların baskısından azade değildir. Bu alanlar, sermaye ve iktidarın çıkarlarına ters düşen eylem ve fikirleri barındırdığı ölçüde baskıya maruz kalırlar. Muhalifler ya da toplumsal açıdan dezavantajlı gruplar, yeni iletişim teknolojileriyle kendi mecralarını yaratmaya çalıştıkça iktidar da karşı stratejiler geliştirmeye başlar ve buna paralel olarak muhalif söylem ve hareketler iktidar tarafından önemsizleştirilip bastırılır. Öncelikle kitleler egemen medyanın yardımıyla egemen ideolojilerin meşru olduğuna ikna olur ve böylece bu ideolojinin dışında kalan hemen her şeyi reddetme eğilimi gösterir. Dolayısıyla kitleler mevcut gerçeğe yabancılaşırken, muhalifler de farkındalık ve bilinç yaratma mücadelesinde güç kaybetmiş olur (Çoban, 2009a: 45). Muhalif hareketlerin başarılı olabilmesi için egemen medya karşısında durabilecek güçlü alternatif mecraların yaratılması şarttır. Radikal medya bu bağlamda farklı muhalif kesimlerin birleşebileceği bir alan olmalıdır. Sınıf mücadelesinin güçlü bir şekilde tekrar örülmesinde, etkin bir radikal medya kullanımı kritik bir önem taşır (Çoban, 2009a: 61).

Direnışte Ne Oldu?

Metal sektörü 2015 yılının başında 1,5 milyon işçinin çalıştığı bir sektör olarak çalışma ilişkilerinde belirleyici bir sektördür. Renault, Ford, Tofaş, Türk Traktör, Hyundai gibi büyük paya sahip şirketlerin bulunduğu otomotiv alt sektörü ise metal sektörünün büyük bir kısmını oluşturur. Metal sektöründe toplu iş sözleşmesi (TİS) kapsamındaki işçilerin saat ücretleri diğer sektörlere

kıyasla düşüktür. Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS) üyesi şirketlerdeki işçilerin ücretleri 16 işveren sendika içinde 13. sırada yer almaktadır. MESS üyesi kuruluşlardaki ücretler cam, petro-kimya, ilaç kimya gibi sektörlere göre yüzde 30 daha düşüktür. Sektör işçilerinin ücretleri, yalnızca gıda, tekstil ve toprak sektöründeki işçilerden yüksektir (Çelik, 2015). Metal sektöründeki bir diğer problem sendikalaşma oranlarıdır. Sendikalaşma oranı yüksek görünse de her üye toplu pazarlık sözleşmesine dahil olamamaktadır. 2015 Temmuz verilerine göre 230 bini sendikalı olan işçilerin hepsi toplu pazarlık kapsamına dahil edilmemiştir (Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'ndan aktaran Çelik, 2015). Sendikalaşma oranları günümüzde de düşüktür. 2021 Ocak verilerine göre metal işkolunda çalışan toplam bir milyon 719.214 işçiden yalnızca 283.678 işçi sendika üyesidir (ÇŞGB, 2021).

Direnişin önemli nedenlerinden biri Türk Metal sendikasında somutlaşmış merkezîyetçi ve baskıcı sendikal anlayışa karşı birikmiş öfkedir. 2012 yılında yetki sürecinde yaşanan bir ihtilaf işçileri 2015 eylemine taşımıştır. İşçilerin direnişe geçmesine sebep olan gelişme Bosch fabrikasında Türk Metal ile MESS arasında imzalanan toplu sözleşme ve bu sözleşmeyle Bosch işçilerine daha yüksek zamlar verilmiş olmasıdır. 2012'de Bursa'daki Bosch fabrikasında 3500 civarında işçi Türk Metal'den istifa etmiş ve hemen ardından Birleşik Metal-İş'e üye olmuştur, ancak işveren baskısı sebebiyle işçilerin çoğu eski sendikalarına dönmüşlerdir. İki sendika yetki uyuşmazlığını yıllar boyunca çözememiş ve Bosch'ta TİS ancak 2015 Nisan'da imzalanabilmiştir. Türk Metal hem TİS'in gecikmesinden hem de işçilerin Birleşik Metal-İş'e üye olmalarından çekindiği için Bosch fabrikasında daha tatmin edici bir sözleşme imzalamıştır (Çelik, 2015). Metal direnişi; Bosch işçisinin TİS ile kazandığı hakların kendilerine de verilmesi, Türk metal sendikasının iş yerlerinden çıkarılması, temsilci seçimlerinde sendika baskısının olmaması, eylemlerde işçi temsilcilerinin muhatap alınması ve eylemler sebebiyle kimsenin işten çıkarılmaması talepleri etrafında şekillenmiştir (Çelik, 2015; Taştan, 2015; Taştan, 2016).

Eylemler 14 Nisan 2015'te, OYAK-Renault fabrikasında başlamıştır. Eylemde dikkat çeken önemli bir nokta, direnişin başından itibaren eylemin sendikal aygıtın dışında gerçekleşmesidir (Taştan, 2016: 100). OYAK -Renault'da başlayan eylem TOFAŞ işçilerinin sendika şubesine giderek Bosch'taki zammın aynısı talep etmeleriyle genişlemiştir. 18 Nisan'da Mako işçileri, 26 Nisan'da Renault, Ototrim ve Coşkunöz işçileri eyleme destek vermişlerdir. 26 Nisan-5 Mayıs arasında farklı fabrikalarda eylemler devam etmiştir. 27 Nisan'da çeşitli fabrikalarda çalışan sendika görevlileri Türk Metal'den istifa etmiştir. 30 Nisan'da Türk Metal sendikasına yürüyen Coşkunöz işçileri polisin engeliyle karşılaşmıştır. Bir süre sonra sendika binasına alınan işçilerin yeni bir sözleşme ya da ek bir protokol imzalanması talebi sendika tarafından reddedilmiştir. Bunun üzerine işçiler sendikaya 5 Mayıs'a kadar süre vermiş ve sürenin dolmasıyla istifa etme-

ye başlamışlardır (www.sendika48.org, 2015). Mayıs başında Bursa'dan Delphi, Valeo, SKT gibi fabrikalar da eyleme katılmıştır. Bunun üzerine MESS, 15 Mayıs'ta işçilere kısa mesaj göndererek eylemin kanuna uygun olmadığını iddia etmiştir. Bu tarihten sonra, önce Renault ardından Tofaş ve Coşkunöz iş bırakmıştır. Bu eylemlerin ardından Türk Metal sendikası başkanı Pevrul Kavlak işçilere eylemi bitirmeleri çağrısı yapsa da eylemler devam etmiştir. 18 Mayıs'ta Mako, 20 Mayıs'ta Kocaeli ve Eskişehir'den Ford Otosan ile Bursa'dan Ototrim ve Valeo işçileri direnişe katılmışlardır. 21 Mayıs'ta Ankara Türk Traktör işçileri direnişe desteklerini sunmuşlardır (Çelik, 2015).

5 Mayıs tarihi eylemlerin seyri açısından önemlidir. İşçiler, yıllardır kendilerini temsil etmeyen sendikaya üyeliklerini sona erdirerek yani sendikanın temsil gücünü neredeyse yok ederek cevap vermişlerdir. "Metal direnişinde işçiler kendilerini sendikalara tepkisinin simgesi haline gelen "Biz Harrantlılık" metaforuyla tanımlamışlardır" (Özveri, 2016: 703).

23 Mayıs'ta Tofaş ve Mako işçileri eylemci işçilerin işten çıkarılmaması, işçilerin sendikalarını kendilerinin seçmesi ve ücretlerin iyileştirilmesi taleplerinin kabul edilmesinin ardından iş bırakma eylemini sonlandırmışlardır. Renault'da ise 27 Mayıs'ta anlaşmaya varılmış ve direnişte yer alan işçilerin işten çıkarılmaması, işçilerin belirlediği temsilcilerin işverenlerce kabul edilmesi, haklarında herhangi bir yargı sürecinin başlatılmaması, sendika seçme özgürlüğü talepleri kabul edilmiştir. Türk Traktör ve Ford Otosan'da ise dar kazanımlarla biten eylemlerden sonra işten çıkarmalar yaşanmıştır (Çelik, 2015). Metal direnişinin sönümlenmeye başlamasıyla pek çok fabrikada kanunsuz bir greve katılma gerekçesiyle toplu işten çıkarmalar yapılmış ve işçilere tazminat verilmemiştir. İşçilerinin direnişin başında dile getirdiği taleplerin tümü karşılanmamıştır. Metal işçisinin kalıcı kazanımlar elde edebilmesi ise yargı organlarının yaklaşımlarına bağlıdır. İşten çıkarılan işçilerin davalarında uluslararası hukuk çerçevesinde yasağcı sistemi esnetecek kararların alınması gerekmektedir, ancak bu yolla edinilen kazanımlar uzun vadeli olacaktır (Özveri, 2016).

Çalışmanın Metodu

Derinlemesine görüşme tekniğini benimseyen bu araştırma; 2015 yılında gerçekleşmiş Metal direnişini sınıf, direniş ve iletişim araçları açısından anlamaya çalışan betimleyici bir çalışmadır. İşçilerin ve üyesi oldukları sendikaların iletişim araçlarını direniş dahilinde nasıl, ne sıklıkla ve hangi amaçlarla kullandıklarını analiz etmeyi amaçlayan çalışmamız, bu konuları emek hareketinin perspektifiyle değerlendirmektedir.

Araştırmanın saha çalışması 2016 Kasım ayı içinde Bursa'da 5 işçi² ile görüşülerek yürütülmüştür. Görüşmelerin hepsinde işçilerin izni dahilinde ses kaydı

2. Bu çalışmanın saha araştırması Kasım 2016'da Bursa'da yürütülmüştür. Araştırma 2020'den önce gerçekleştirildiği için etik kurul izni bulunmamaktadır. Bu makalenin üretildiği yüksek lisans tezinde üç farklı direnişin her birinden 5'er işçi olmak üzere toplamda 15 işçiyle görüşülmüştür.

yapılmıştır. Çalışmada yarı yapılandırılmış mülakat tekniği kullanılmış ve sorular üç ayrı başlık altında hazırlanmıştır. İlk başlık olan “Direniş, Direnişe Katılım ve İletişim Araçları” bölümünde işçilere, direniş esnasında medyayı takip etme pratikleri, medya iletilerini nasıl değerlendirdikleri, eylemi kamuoyuna duyurmak için ne tür araçlar kullandıkları, hangi basın kuruluşlarının eyleme destek verdiği ya da eylemin meşruluğunu zedelediği, eylemin kamuoyuna ulaşmasında en etkili iletişim araçlarının neler olduğu ve direnişin başarıya ulaşip ulaşmadığı gibi sorular yöneltilmiştir. Soruların ikinci bölümünü oluşturan “Sendika ve İletişim” kısmında genel anlamda sendikanın iletişim araçlarını, direniş esnasında kamuoyu ve işçilerle iletişim kurmak için nasıl kullandığını anlamaya yönelik sorular hazırlanmıştır. Üçüncü kısımda ise direnişlerden bağımsız olarak işçilerin günlük hayatlarında geleneksel medya ve sosyal medyayı nasıl ve hangi amaçla kullandıkları, işçi sınıfının medyada ne kadar yer bulduğu ve yeni iletişim teknolojilerinin sınıfa ne gibi katkılar sunabileceği üzerine değerlendirmeler yapmasını sağlayacak sorular yöneltilmiştir.

Bulgular ve Yorumlar

Bulgular dört ana başlık altında toplanmıştır. Başlıklarda sırasıyla sendikaların direniş esnasındaki iletişim pratikleri, işçilerin ana akım ve alternatif medyada sınıf hareketlerinin temsilini değerlendirme biçimleri, direnişlerde kullanılan geleneksel ve yeni medya araçları ve işçilerin direnişlerin başarısıyla iletişim araçlarının kullanılması arasında kurdukları bağ analiz edilmiştir. Diğer bir deyişle, her bir başlık iletişim pratiklerinin yalnızca bir boyutuna odaklanmıştır.

Direnişte Sendika ve İletişim Pratikleri

Bu başlıkta sendikanın, direniş esnasında üyeleriyle ve kamuoyuyla nasıl iletişime geçtiği tartışılacaktır. Sendikanın, iletişim araçlarını direnişe dahil edip etmediği, ettiyse bunu nasıl uyguladığı ve işçilerin kamuoyuna ulaşma çabaları üzerinde durulacaktır. Bu başlıkta tespit edilen bulgulara göre Türk Metal işçilerle direniş sırasında çeşitli yöntemlerle iletişim kurmaya çalışsa da bu, daha çok Birleşik Metal-İş'i karalamaya ve eylemin meşruiyetini zedelemeye yönelik olmuştur.

Metal direnişinin başlangıç noktalarından birini oluşturan sendikal baskı, işçilerin yönetimden bağımsız bir şekilde kurdukları iletişim ağlarında da kendini göstermiştir. Türk Metal hiçbir zaman işçilerle bir araya gelmek, onları yönetim mekanizmalarına dahil etmek için çaba gösteren bir sendika olmamıştır. Dolayısıyla sendika etkin bir iletişim ağı kurmamış ve hiyerarşik bir yönetim politikası benimsemiştir. Bu durumu eylemde basın sözcülüğü yapmış Emrah ve Mustafa³ şöyle özetlemektedirler:

3. Emrah ve Mustafa'nın eylemdeki görevleri gereği çalışmada onların fikirlerine sıklıkla yer verilmiştir.

Türk Metal'deyken kesinlikle bir iletişim aracı üzerinden haberleşmemiz yoktu. Onlarda bu kapasite de yoktu bunu düşünebilecek. Biz kullanmaya başladıktan sonra benzerlerini oluşturup kendi aralarında diyalog kurmaya çalıştılar (Emrah, Metal, 36).

Ben Türk Metal'in Facebook sayfalarını bile bilmiyordum. Şu anki Facebook sayfalarını da bu olaylardan sonra kurdu (Mustafa, Metal, 35).

İşçiler, Türk Metal ile direniş sonrası örgütlenmeye başladıkları Birleşik Metal-İş'i iletişim kurma, baskıcı / demokratik tutum ve sendikal demokrasi gibi konularda sık sık karşılaştırmıştır. Türk Metal genel anlamda ağır, hantal ve hiyerarşik ilişkilerle tanımlanırken, Birleşik Metal-İş demokratik, iletişime açık, işçi hakkını gözetten bir sendika olarak anılmıştır.

Birleşik Metal, Türk Metal'den çok daha iyi. Sadece üyesi olduğum için değil onlardan çok daha aktif kullanıyorlar, kesinlikle daha demokratikler. En azından adamlar genel başkanını seçiyorlar, atama usulü gelmiyor (Emre, Metal, 36).

Türk Metal, Vatan millet Sakarya bakıyor. Paylaşımına da bakın. Hep bayrak, vatan, inşallah, maşallah var. Ama öbür tarafta neyse o var. Dava ne, amaç ne? Beni bilgilendirecek misin, sen onu yap. Birleşik Metal'in sayfaları var mesela (Selim, Metal, 33).

İşçiler sendikanın üyeleriyle hangi araçlar üzerinden ve ne sıklıkla iletişime geçtiği konusunda Türk Metal'in iletişim araçlarına yeterince önem vermediğini, sık olmamakla beraber daha ziyade geleneksel yöntemleri kullandığını belirtmişlerdir. Sendika söz konusu aygıtları yoğun olarak kullanmamış, işçileri yönetim süreçlerinin parçası haline getirmemiştir. Türk Metal'in direnişe iletişim araçlarını dahil etme girişimleri olsa da bunu Birleşik Metal-İş'i karalamak ya da işçilere gözdağı vermek adına yapmıştır. Türk Metal, eylemlerde yer alan işçilere bir mesaj göndererek kimi sol örgütlerin ülke çıkarlarını tehlikeye soktuğunu iddia etmiş ve onları "vatansever" olmaya çağırmıştır. Mesaj şöyledir:

Değerli üyemiz, küresel güçler TKP, EMEP, BDP, HALKEVLERİ, KIZILBAYRAK, DHKPC, DEV YOL, DEV SOL, KESK, DISK, MIP, MID gibi işbirlikçi hain SOL örgütleri kullanarak ülkemizin sürekli gelişen, büyüyen ekonomik yapısı hedef alınmıştır. Sürekli gelişerek büyüyen ekonomik yapıyı engellemek için aramıza sızan militanları aracılığı ile iş yerlerinde kaos, kargaşa yaratıp iş barışının bozulması istenmektedir. Ülkesini, milletini, işini, iş yerini seven tüm VATANSEVER üyelerimizin bu doğrultudaki yaklaşımlara fırsat vermemelerini önemle rica ederim (www.sendika.org).

İşçiler, direniş esnasında sendikaların kamuoyuyla iletişime geçmesini direnişçi güçlendirecek ve eylemin taleplerini anlatacak bir güç olarak değerlendirmişlerdir. Ne var ki, Türk Metal bu konuda yok denecek kadar az katkı sağlamıştır. Sendikanın direniş öncesi ve sonrasında, iletişim araçlarının kullanımına karşı mesafeli ve zaman zaman baskıcı bir tavır benimsediğinden yukarıda bahsedilmişti. Buna ek olarak, Metal direnişçi doğası gereği sendika karşıtı bir eylem olduğu için işçiler Türk Metal'in bu eylemi destekleyici bir tutum sergileyeceğine dair hiçbir beklenti içine girmemişlerdir.

Direnişte işçi kamuoyu iletişimi ise yeni medya kanalları üzerinden gerçekleştirilmiştir. Ancak direnişin ilk günlerinde dezenformasyon ihtimaline karşı basın mensupları eylem alanına alınmamış ve bu süreçte kamuoyu haber ulaştırılacak bir hedef olarak düşünülmemiştir. Dahası Bursa'nın yerel gazetesi Olay TV'nin yaptığı gerçeklikten uzak haberler işçiler arasında kızgınlık yaratmış ve böylece diğer kanalların da alana girmesi yasaklanmıştır. Fakat zaman içerisinde işçiler, basın kuruluşlarının "içeriden haber alma" taleplerinin yoğunlaşmasıyla beraber bazı şartları kabul etmeleri durumunda, kanallara ve basın temsilcilerine haber yapabilecekleri koşulları sağlamışlardır. Bu süreci yakından takip eden Mustafa, olayların gelişimini şöyle aktarmıştır:

...Sonra tepki gelmeye başladı bize basından onları içeri almıyoruz diye. Hayat TV'ye de yayın yaptık. Bir kanalımız daha vardı sürekli irtibatla olduğumuz Ulusal. Biz bunlara sürekli yayın yaptırıyorlardık içeride. Youtube'da bizim çok yayınıımız var. Onlar Hayat TV ve Ulusal'dan çıktı madır zaten...FOX TV geldi. Üç kere geldiler, biz en sonunda Fox TV'yi aldık. Onlar bir şart koştuk. İki defa görüntülerimizi sadece dışardan alacaksınız, biz nasıl bir yayın yaptığınızı göreceğiz. Sonra içeriye alacağız dedik. Karar aldık bütün kanallara yayın yapma hakkı vereceğiz. Ama bizim istediğimiz şartlarda ve yayını biz yapacağız. İki defa üst üste saat verdik bunlara. Şu saatte gelebilirseniz yayın yapabilirsiniz ve röportajları biz yapacağız. 6-7 tane TV kanalı geldi. Olay TV'yi de almıştık o zaman bir kereye mahsus. Kanal D, Atv de vardı. Anadolu ajansı geldi. O süreçte bu kanalların hepsi yayın yaptı (Mustafa, Metal, 35).

Direniş büyüdükçe, bu eylemin kamuoyunda daha büyük ses getirmesi gerektiğini düşünen işçiler, zaman zaman da kendileri basınla irtibata geçmişlerdir. Bu durumun bir örneğini 5 Mayıs 2015 tarihinde gerçekleştirilen toplu istifa eyleminin Posta gazetesinde yayınlanmasını sağlayan Mustafa şöyle aktarmıştır:

Benim Posta gazetesinde irtibatta olduğum biri vardı. Bunun yayınlanmasını istedim. Bunu yayarsam dedim içeriye çalışan arkadaşlarımızın cesaretlenmesi için. Aradım Posta gazetesini ve bu toplu bir şekilde istifa ettiler fotoğrafını koydurttum. O gün bir hareketlilik yaşandı ve 1700-1800 istifaya ulaştık (Mustafa, Metal, 35).

İşçiler, kamuoyunda farkındalık yaratmak ve direnişlerine destek sağlayabilmek için dönemin iletişim teknolojilerini verimli bir biçimde kullanmışlardır. Ne var ki sınıf hareketi, kendisini daha iyi ifade edecek ve daha çok kitleye ulaşmasını sağlayacak kapsamlı alternatif mecralara ihtiyaç duymaktadır. Chomsky ve Herman'a göre, ana akımda görünmez olan bazı muhalif taban hareketleri temsil edilebilmek için kendi medyalarını kurmalı ve bunun için büyük çabalar sarf etmelidirler. Bu tür ticari amaç taşımayan topluluk tabanlı televizyon ve radyo kanalları, internet ve sosyal medya mecraları, kayda değer toplumsal ve siyasi başarıların kazanılmasında büyük rol oynayacaktır (Chomsky ve Herman, 2012: 55).

Direniş ve İşçilerin Gözünden Medya

Bu başlıkta işçilerin ana akım medyayı önce günlük hayatlarında nasıl algıladıkları tartışılacak, ardından bu kavrayış direniş özelinde incelenecektir. Bu başlıkta işçilere ana akım medyada sınıfın ne derecede temsil edildiği, bu temsilin direniş özelinde nasıl gerçekleştiği sorulmuş, ardından işçilerden söz konusu temsili tarafsızlık, gerçeklik ve yeterlilik ölçütleri bağlamında değerlendirmeleri istenmiştir.

Ana Akım Medya ve Sınıfın Temsili

Ana akım medyada sunulacak içerikler, gazetecilerin onları hazırladığı veya sunulmasını istediği biçimde izleyiciye ulaştırılmaz. İktidarların, toplumsal önceliğe sahip olmasını istediği siyasal, ekonomik veya sosyal meseleler, basın kuruluşları aracılığıyla günlük hayatın akışına dahil edilir.

Sınıfın ve sınıf mücadelesinin görmezden geldiği neoliberal çağda, ana akım medyada mücadele ve direnişlere yer veren mecraların sayıları giderek azalmıştır. Görüşme yapılan işçilerinin birçoğu ana akım medyada sınıfın yeterince temsil edilmediğini ve bu kısmi temsilin kamuoyu yaratacak güçte olmadığını düşünmektedir:

...Haber yapan yerler yok mu? Var ama çok büyük kitlelere hitap etmiyorlar. Akşama kadar bağıryorlar, ben takip ettiğim için biliyorum. Bu adamlar bu kadar bağıryorken niye insanlar hala fark etmiyor? Çünkü çok fazla takipçisi yok (Emrah, Metal, 36).

Televizyona baktığım zaman en fazla bir iki dakikalık bir haber yapıp geçiyorlar. Yeterince bilgi verilmiyor. Bir yerde üretim duruyor. On gün duruyor, Onuncu gününde haber yapıyorlar. Zaten kimsenin haberi olmuyor (Tamer, Metal, 34).

Metal işçilerinin birçoğu medyanın kitlelere ne hakkında ve nasıl düşünmeleri gerektiği konusunda rıza ürettiğini düşünmektedir:

Türkiye’de insanları istediğiniz gibi yönetebilirsiniz medya aracılığıyla. Kime oy vereceklerini bile empoze edebilirsiniz. Bir şeyin üstüne bir ay haber yapın, hiç inanmayan adam bile o haberin gerçekçilik tarafına inanır (Mustafa, Metal, 35).

Nasıl bir gündem olması gerektiğine birileri karar veriyor. Medya da bunu bize empoze ediyor. Bugün akşam eve gittiğimizde ne düşüneceğimize medya sayesinde, isteyen insanların doğrultusunda oturup düşünüyoruz (Emrah, Metal, 36).

Bizler kukla gibiyiz. Hepimiz, bütün herkes. Bizi yöneten de sade vatandaş da. Birileri bir şey planlıyorlar ve bu planı uygulamak için sömürdükleri araçları kullanıyorlar. Bu araçların içinde televizyon da var, basın da futbol da var (Selim, Metal, 33).

İşçilere görüşmeler sırasında medya içeriklerinin nesnel olup olmadığı ve eğer öyle düşünüyorsa neden tarafsız habercilik yapılmadığı sorusu yöneltilmiştir. İşçiler, bu durumun sebepleri arasında medya mülkiyet ilişkilerine, sermayenin maddi çıkarlarına ve iktidarın medya üzerinde kurduğu ideolojik baskıya işaret etmişlerdir:

Tamamen duygusal nedenlerden, para yiyordur bir yerlerden (Emre, Metal, 36).

Kaz gelecek yerden tavuk esirgenmez mi diyeyim, it iti ısırmasın mı diyeyim çok affedersiniz. Reklam mı alacaklar. Hepsi kapitalist, hepsi patron bunların. OYAK-Renault her yıl Türkiye’nin en çok ihracat yapan, en çok rekor kıran firmasıdır. Kim bunu karşısına alabilir ki? (Selim, Metal, 33).

Metal işçilerinden bazıları ise haberlerin sermaye yanlısı olmasının sebebinin, Türk Metal’in çeşitli medya kuruluşları üzerinde kurduğu baskı olduğunu düşünmektedir. Tamer ve Emrah haberlerin neden bu derece işçilerin karşısında durduğunu şöyle ifade etmişlerdir:

Olayların TM ‘den istifadan ya da TM’den patladığını yansıtmıyorlar, Bunların sebebi hepsinin Türk Metal sendikasıydı. Daha büyük, güçlü bir sendika olarak görünüyor şu anda (Tamer, Metal, 34).

İşçi karşıtı haberler, o sarı sendikanın birebir ilişkileri olduğu gazetelerde oldu. Bu özellikle Olay gazetesi Bursa’daki Olay TV ve Olay gazetesi çok ciddi bir şekilde programa çıkıp iyi bağışlar yaptıkları bir gazete olduğu için o ilişkileri o kesmeleri imkânsız (Emrah, Metal, 36).

Metal direnişinden eylem sözcüsü Mustafa'nın ve basın sözcüsü Emrah'ın medya mülkiyetine dair düşünceleri hayli açıklayıcıdır:

Zaten Türkiye'yi yöneten bir sermaye var. Kanallar da sermayelerin, patron da (Mustafa, Metal, 35).

Bir şeyleri çok fazla kurcaladığımızda başımıza bir şeyler gelir. Kanal D'de bu olayın haberi yapılıyor. Kanal D o saatten sonra OYAK-Renault'dan reklam almayı unutsun. O reklamı almak istiyorsa, o haberi o şekilde yapamaz" (Emrah, Metal, 36).

Bu tespitler işçilerin sermayeye ve medya mülkiyeti ilişkisini nasıl değerlendirdiklerini açıkça göstermektedir.

Direnişin Medyada Temsili

Metal direnişinde kamuoyu yaratma ve basında yer bulma temel hedeflerden biri olmuş, bunun için dönemin koşullarıyla örtüşen örgütlenme biçimleri oluşturulmuştur. Görüşmelerde, işçilere genel anlamda sınıf hareketlerinin ve kendi direnişlerinin ne kadar yer bulduğu sorusu yöneltilmiş ve söz konusu temsilin nesnellik ve yeterlilik ölçütleri bağlamında değerlendirilmesi istenmiştir.

Metal işçileri direnişin medyada hangi kanallarda yer bulduğu konusunda FOX TV'nin hem sayıca daha çok hem de diğer ulusal kanallara göre daha nesnel haber yaptığını ifade etmişlerdir. Burada tarafsız olarak değerlendirilen içerikler emek-sermaye çatışmasında işçi sınıfından yana olan haberlerdir. İşçiler 13 günlük eylemlilikleri boyunca yazılı ve görsel basında yer alan içerikleri tarafsızlık ve gerçeklik ölçütleri bağlamında şöyle değerlendirmişlerdir:

Fatih Portakal'ın programıydı, Bursa'daki metal işçilerinin eylemlilikleri devam ediyor, işçiler sonuna kadar haklıdır mücadelelerinde diye yayın yaptılar. Sonra biz aldık Fox TV'yi içeriye. Üç saatlik bir görüntü aldılar. Ve kısa kısa çok güzel bir yayın yaptılar bu görüntülerle. Fox TV bizim için Türkiye kamuoyuna duyurabildiğimiz en iyi kanaldı. İstedığımız yayını istediğimiz şekilde yapıyordu. Fatih Portakal'a fotoğraf atıyorduk yayımla bugün bunu diye (Mustafa, Metal, 35).

Metal işçileri FOX TV'nin emeğine ve yaptığı haberlere büyük saygı duyduklarını belirtmişlerdir. Ancak Bursa'nın yerel televizyonu Olay TV yaptığı gerçeklikten uzak haberlerle işçilerden büyük tepki toplamıştır.

Tarafsız ve doğrudan yayını sonradan yaptılar, çünkü hiç haber alamıyorlardı bizden. Biz sadece Hayat TV ve Ulusal'a bilgi veriyorduk. Diğerlerine vermiyorduk yanlış haber yapıyorlar diye. Ve onlar artık OYAK-Renault'da Türkiye'de büyük bir metal sektöründe çok büyük bir olay oluyor ve biz bunun haberini yapamıyoruz diye. Sonra bizim tepkimizi anladılar ve fabrikanın önüne kameraları

kurduktuk. İçeriden görüntü almalarına izin vermedik. Eylem alanını görüntülediler...Sürecin içerisinde ATV, Kanal D, Show hepsi bizim haberimizi yaptı. Bazıları çok küçük haberler yaptı. Kanal D, 5-4 dakikalık bir yayın yapmıştı. Tarafsız bir yayın olmuştu. Bir kereye mahsus bir yayın oldu. Zaten sürekli yapamazlar, tepelerine çöküyorlar (Mustafa, Metal, 35).

Olay TV kesinlikle taraflıydı, hala da taraflı bu adamlar. Fox tarafsız gösterdi, daha objektif davrandı (Emre, Metal, 36).

Bursa'nın en popüler TV'si Olay TV müthiş derecede yanlı yapıyordu bütün yayını. Hala da devam ediyor. Olay TV'ye biz çok kızıyoruz çünkü Pevrul Kavlak'ı çıkarıyordu (Selim, Metal, 33).

Metal işçileri eylemleri boyunca kamuoyunun yeterince bilgilendirilmediği görüşünü savunmaktadırlar:

Anlık görüntülerle gösterdiler, birazcık Fox'ta gördük sadece kendi mizi o dönemde. Ama çok fazla üstüne düşülmediğini düşünüyorum. Sadece bizim eylemimiz OYAK-Renault şirketine yüz on milyon dolara mal oldu. O dönemde Türkiye'nin çoğu yerinde eylem vardı. Onların zararını da hesapladığın zaman milyarlar çıkıyordur bu. Çok büyük bir haber olması gerekiyor ki TV'lerin durmadan bunu göstermesi gerekirdi (Emre, Metal, 36).

Ülkede bir farklılık var. O farklılık da ilgi çeksin diye. Hani bir film vardı ya sürekli insanlar bunu örnek gösterir. Asker filmiydi, sen ölürsen o ağlar, bu ağlar. Vatan. En fazla kırk beş dakika kahraman olursun. Biz de öyle bir şeydik, rating uğruna Renault işçileri ayağa kalktı, direniş yapıyor falan. Dışarıdaki kime sorarsan sor sadece adını biliyor. Ne için çıktık, neden çıktık? Çok şaşırıyorum. On üç gün bir üretim yapmıyor, insanlar evlerine gitmiyor (Selim, Metal, 33).

Bu başlıkta dikkat çeken noktalar, işçilerin egemen medyanın pratiklerini eleştirmesi, sunulanların birer kurgulanmış "gerçeklik" olduğunu ifade etmeleridir. Direniş ve mücadele pratikleri, çeşitli farkındalıklarla başlar ve hayatın içine yayılırlar. İşçilerin bu farkındalığa sahip olmaları, direnişi tam anlamıyla başarılı olarak nitelendirmese bile, dönüşümün ve mücadelenin ilk eşliğinin atlanmış olduğu anlamına gelmektedir. Bu durum da gelecekteki mücadeleler için deneyim ve birikim olarak sınıfın zihninde yer etme potansiyeline sahiptir.

Direnişte Örgütlenme Araçları

Bu başlıkta işçilerin eylemler öncesinde kendi aralarında örgütlenme biçimleri ve bu bağlamda kullanılan iletişim araçları incelenecektir. Ayrıca, eylemlerde işçilerin haber alma ve bilgi paylaşma ihtiyaçlarını hangi aygıtlar aracılığıyla karşıladıklarının üzerinde durulacaktır.

OYAK-Renault işçileri direniş örgütlemeye yeni medya platformlarını etkili bir şekilde kullanmış ve eylemden önce belirlediği amaçlarının çoğuna ulaşmışlardır. İşçiler teknolojiyi en üst düzeyde kullanarak, beş bin kişilik bir fabrikayı işveren yanlısı sendikaya karşı örgütlemeyi başarmışlardır. Eylemlerin örgütlenme tarzı, kısa bir süre içinde yayılması ve sebepleri kadar ilginçtir. Bu ses getiren eylem dalgasının örgütlenmesinde sendika ya da rakip sendikalar rol almamıştır. Eylemlerde işçiler kendi sözcülerini seçmişler ve işverenlerle yapılan görüşmeleri bu lider pozisyonu edinmiş kişiler yürütmüştür (Taştan, 2016: 100). Bu örgütlenme sürecini departman sözcüsü Mustafa'nın sözleri açıklığa kavuşturmaktadır:

5000 kişiyle iletişimi sağlamak gerçekten zor. Bu iletişimi sağlamak için elimizdeki en iyi imkân cep telefonlarıydı. Biz cep telefonlarında ilk etapta UET dediğimiz birimlere Whatsapp grubu kurduk. O Whatsapp grubunda bütün üyelerimiz vardı. İlk etapta biz 15 kişiydik. O UET'lerin sözcülerini aldık, bu sefer kendi departmanlarımızda UET sözcüler grubunu kurduk. Onun üstüne de departman sözcüleri ve sekiz sözcüye. İlk 8 sözcünün bulunduğu UET Whatsapp grubu, sonra 36 kişinin bulunduğu vardiya departman sözcüleri grubu vardı, onun altında UET sözcüleri, 208 kişilik grubu. Bunlar hep ayrı ayrı gruplardı. Ve en sonda 5000 kişiye yakın arkadaşımın bulunduğu UET sözcüleri grubu vardı. Kafadaki 8 kişinin aldığı kararı, kendine bağlı olan departman UET'lere atardı. Onlar da o bilgiyi en alt noktaya kadar (Mustafa, Metal, 35).

UET adı verilen çalışma birimlerinde ve departmanlarda örgütlenmenin nasıl yapılandırıldığı bir başka eski OYAK-Renault çalışanı Emrah'ın sözlerinde de yer bulmuştur:

Whatsapp grubu direniş süresince küçük küçük oluşturuldu. Sadece 8-10 kişinin içinde olduğu bir gruptu. Bunu içeriye girdikten sonra genişlettik. Departman olarak gruplar kuruldu. Departmanların bağlı olduğu vardiya olarak bir grup kuruldu. Her vardiya kendi gruplarını oluşturdu. Bir vardiyada 100-120 kişinin olduğu gruplar kuruldu. 120 si de UET sözcüsü anlamına geliyor. UET sözcüsü de 30-40 kişilik grubun başındaki kişi. Tüm vardiyayı tutmuş oluyorsun (Emrah, Metal, 36).

Whatsapp gruplarının dışında, işçilerin direnişte temel haberleşme aracı ve

güvenilir bir bilgi kaynağı olarak değerlendirdikleri “Metal İşçileri Birliği” (MİB) adında bir Facebook sayfası kullanılmıştır. İşçiler, sayfanın katkılarından şöyle bahsetmişlerdir:

Metal fırtınanın mimarıdır MİB. Metal fırtınanın oluşmasındaki en büyük etkidir. OYAK-Renault işçilerinin, Coşkunöz işçilerinin, May ko'daki, Delphi'de, Valeo'da bütün işçilerin toplanıp, FAK (fabrikalar arası kurul) kararlarını almayı sağlayan kurumdur. Biz MİB'in yös neticileriyle çok defa oturduk. Sonuçta işçi hareketine yön veren bir sayfaydı. Yön verirken işçilerle birlikte yön veriyordu, demokratikti. Hepimiz toplanıyorduk MİB'in yöneticileri ile oturup hep beraber karar alıyorduk (Mustafa, Metal, 35).

MİB ile başladık biz bu işe. Gerçek anlamda bayağı bir etkili oldu. Onun sayesinde bu direniş başladı (Tamer, Metal, 34).

İnternet, günümüzün en büyük iletişim aracı. Özellikle Twitter, anlık düşünüyor. Zannediyorlar ki ağababaları, bunlar işçi, bir şey anlamaz, etmez. Ama düşünüyor internete, ben bilgileniyorum bundan. Beni MİB bilgilendiriyor, direnişte.org bilgilendiriyor, Birleşik Metal-İş bilgilendiriyor. Benim bunları gözüme sokuyor, ben uyanıyorum artık (Selim, Metal, 33).

5 Mayıs 2015 tarihinde Bursa Sanayi ve Ticaret odasının önünde gerçekleştirilen Türk Metal'den toplu istifa eyleminin finansal desteğini MİB sağlamıştır. İşçilerin özgüvenini tazeleyen ve örgütlü olduğu sürece sendikaya karşı direnilebileceğini gösteren bu eyleminin nasıl gerçekleştiği Mustafa şöyle anlatmıştır:

5 Mayıs tarihi OYAK-Renault işçilerinin aldığı bir karardır. Ama laptopları, Ticaret Sanayi odasının orayı tutmayı MİB üzerinden yürüttük. Toplantıya oturduk, dedik ki nasıl yapacağız. Biz dedik ki bir firma, bir alan bulmamız lazım. Alanı bulduk, firmayı MİB (Mİ-B'teki yöneticiler) bize sağladı. MİB bize bunun maddi konusunu nasıl sağlayacağız dedi. Biz de onu hallederiz dedik (Mustafa, Metal, 35).

OYAK-Renault fabrikasının geçmişinde yine eylem teşebbüsleri olmuş, fakat bunlar sendikal baskılar sebebiyle engellenmiştir. Bu başarısızlıkta o dönemde işçilerin rahatlıkla örgütlenebileceği mecraların olmayışı da etkilidir. Basın sözcüsü Mustafa, 2015 Mayıs eylemlerinin başarılı olmasında iletişim araçlarının örgütleyici ve bilgilendirici bir işlevinin olduğunu düşünmektedir. Mustafa, bu düşüncesini fabrikada yaklaşık yirmi yıl önce yaşanmış bir olayla örneklendirmiştir:

98 yılında OYAK-Renault aynı olayı bir daha yapmış. Üç gün üretimi

durdurmuş. Üçüncü gün eylem kırılmış. Durdurmanın ikinci gününde Birleşik Metal'e geçiş olmuş. 98'de iki günde geri dönmüş işçiler. İşçinin hiçbirinin birbirinden haberinin olmaması. Yönetici üç işçi çağır-mış ve Türk Metal'e geçmeyen yalnızca üçünüz kaldı demiş, işinizden olmak istemiyorsanız gidin Birleşik Metal'den istifa edin ve Türk Me-tal'e geri dönün demiş. Notere gitme, üye olma parasını da işçilere vermiş. Bütün fabrikadaki işçiye bu blöfü yapmışlar ve herkes bunu yemiş. Çünkü diğerlerinin sendikal olaylardan haberleri yoktu. Şimdi öyle bir şey yok (Mustafa, Metal, 35).

İşçilerin kendi aralarında oldukça kapsamlı, özgün bir iletişim ağı kurmaları ve bunu işlevsel bir biçimde kullanmaları eylemi giderek daha güçlü hale getirmişti. İşçiler hem örgütlenme hem haberleşme süreçlerinin neredeyse tamamını yeni medya aracılığıyla sağlayarak, nihayetinde sermayenin elinde olan yeni medyanın da karşı hegemonik sınıfta karşı savunmasız olabileceğini göstermişlerdir.

Direnin Başarısı ve İletişim Araçları

Direnin başarılı olup olmadığını tartışırken dikkate alınacak birçok ölçüt mevcuttur. Bu ölçütler, çalışmamızda yalnızca eylemlerde talep edilen hakların işçilere verilmesi bağlamında değerlendirilmemektedir. Direnin başarısı iletişim ağlarının etkili bir şekilde kullanılması ve sınıf bilincinin yükselişe geçmesi bağlamlarında incelenmiştir. Nihai hedefler tam anlamıyla gerçekleşme de direnin sınıf mücadelesine katkı sunduğu anlar mevcuttur. Örneğin direniş sonrası Türk Metal'den istifa edenlerin sayısı binlerle ifade edilmektedir. Bu gelişme bir başarı göstergesi olarak değerlendirilebilir. Zira iktidarla bütünleşmiş sendikaların baskılarına metal işçisinin tek başına karşı koyması beklenemez.

Sınıf ve Yeni İletişim Teknolojileri

Bu başlıkta işçilerin teknolojik aygıtların ve yeni medyanın direnişe nasıl bir katkı sunduğuna dair fikirleri incelenmiştir. Yeni iletişim teknolojileri metal direninde hem örgütlenme hem de direnin yayılması bakımından kritik bir yere sahiptir. Ancak, iletişim araçları, mücadeleye ciddi katkılar sunmakla beraber bu başarının ortaya çıkmasındaki tek unsur değildir. Bu çalışmada teknolojiye yüklenen anlam kesinlikle teknodeterminizme düşüş anlamı taşımamaktadır. Zira teknolojiyi toplumsal yapılardan ayırıp tek başına değerlendirmek sorunlu ve tek boyutlu bir yaklaşımdır. Teknolojik determinizm, sendikaların yeni iletişim teknolojileriyle olan ilişkisinde, teknolojik gelişmeleri izole bir alan olarak değerlendirmektedir. Bu sorunlu bakış ise bu ilişkiyi siyasal içeriğinden koparmaktadır. Bir diğer ifadeyle teknoloji; köksüz, nesnel ve toplumsal bağlamından kopuk bir kavram olarak incelenmektedir. Teknolojinin konumunu değerlendirirken,

üretim ilişkileri ve sınıflar arası mücadeleyi bu alan dışında bırakmak eksik bir değerlendirme yapılmasına sebep olacaktır. Bu durum ise toplumsal gerçekliğin anlaşılmasını güçleştirecektir (Yücesan-Özdemir, 2009: 48).

Metal direnişinin başlangıç noktası, aynı işveren sendikasına bağlı iki ayrı iş yerinde TİS sonrası ortaya çıkan ücret eşitsizliğidir. Eylemin temel talepleri bu eşitsizliğin ortadan kaldırılması ve Türk Metal sendikasının fabrikadan çıkarılmasıdır. İşçiler, direnişlerini bu çerçevede büyük oranda başarılı olarak değerlendirmişlerdir. Direnişte basın sözcülüğü yapmış Mustafa konuyu şöyle aktarmıştır:

Düşünsenize Türkiye’de grev yapılmayalı 30 sene olmuş. En son Birleşik Metal, 2014’te TİS de grev kararı almış, bir gün yapmış, ikinci gün iptal edilmiş. Böyle düşününce son 40-50 yılın en büyük eylemini yapmışsın sen. Bence eylem başarıya ulaşmış. Sen Türkiye’de OYAK-Renault’yu bütün herkese anlatmışsın. Sağ kesimi pek ilgilendirmez ama onlar bile duydu. Direniş açısından bakınca gerçekten de başarıya ulaşan bir direniş oldu. İşçinin kazanımı olarak bunu biz 2017’de göreceğiz. Yetkiyi Birleşik Metal’e aldırırsak, bizim oradaki en büyük amacımız Türk Metal’i fabrikadan atmaktı. Biz o amaçla çıktık yola, para almak da pastanın üstündeki çileği gibi oldu. Biz o parayı da aldık. Bizim içerde olduğumuz zamana kadar OYAK-Renault’da Türk Metal’in 34 tane üyesini bıraktık. Ve Birleşik Metal’in üye sayısı 4050’lere vardı. Bence en büyük başarı budur (Mustafa, Metal, 35).

Bu başarıyı ortaya çıkaran birçok faktör mevcuttur ve bunlardan öne çıkan bileşen yeni medyanın bilinçli, amacına uygun ve örgütlenmeyi kolaylaştırıcı bir biçimde kullanılması olmuştur. İşçiler, direnişin bu kadar kısa sürede büyük bir destek toplamasında ve kamuoyunda bir farkındalığın yaratılmasında iletişim araçlarının payının büyük olduğunu belirtmişlerdir:

Örgütlenme tamamen oradan oldu diyebiliriz. Ne yapılması gerektiği oradan takip edildi. Bunun büyük bir kısmı MİB üzerinden, ona yakın bir kısmı Whatsapp üzerinden, diğeri zaten büyük bir kitleyi o meydana tuttuğumuz için kendimiz çıkıp bir konuşma yapıp anlatabiliyorduk (Emrah, Metal, 36).

Kapının önünde birisi balon patlatsa, içerde bomba patladı diye lanse oluyor. O olay fabrikanın içine girdiğinde bambaşka bir hal alıyor. Şimdi bu iletişim araçlarını kullanmaya başladık, dışarıda ne oluyor-sa içerde anında haberini alıyorsun (Emre, Metal, 36).

İletişim araçları olmasa zaten iş buraya gelmezdi (Tamer, Metal, 34).

Metal direnişinin özgünlüğü 12 Eylül darbesinden sonra gerçekleştirilen kapsamı en geniş eylemlerden biri olmasından kaynaklanır. Ayrıca böylesi kitlesel eylemler 1980 sonrasında daha çok kamu iş yerlerinde yaşanmıştır. Dolayısıyla özel sektörde birçok iş yeri ve şehri kapsayan kitlesel bir eylem olarak metal direniş önemli bir yerde durmaktadır (Özveri, 2016: 701). İktidarların, işçilerin hak arama ve örgütlenme aygıtları olan sendikalar üzerinde ağır baskılar kurduğu, medyayı uysallaştırdığı ve denetim altında tuttuğu bir dönemde böyle direnişler örebilmek ve sürdürmek bile bir başarı göstergesidir. Hayatın her alanında iktidarın baskıcı varlığı hissedilirken, burjuva kamusal alanın karşısına kendi proleter kamusal alanını koymaya çalışan işçilerin verdiği mücadele, şimdiden sınıf hareketi geçmişinde önemli bir yer tutmaktadır.

Yeni Medya ve Sınıfa Katkısı

Bu başlıkta işçilerin yeni iletişim teknolojilerinin sınıfa ne tür kazanımlar sağlayabileceği sorusuna verdikleri cevaplar incelenmiştir. Yeni medya; son zamanlarda işgal hareketleri, kentsel dönüşüm karşıtı mücadeleler, sokak hareketleri ve sınıf mücadeleleri gibi konularda, direnişin örülmesinde kayda değer bir işleve sahip olmuştur. Ana akım medyada yer bulamayan işçiler, öğrenciler, güvencesiz çalışanlar, yeni iletişim teknolojilerini sınıfı bir araya getiren bir araç olarak kullanmayı başarmışlardır.

Muhalliflere direnişlerde katkı sunmuş olsa da yeni medya teknolojilerinin de sınırlılıkları mevcuttur. Öncelikle internete erişim hala ciddi bir sorundur. İnternet bilgiye gerçek anlamda gereksinim duyanların ihtiyaçları doğrultusunda tasarlanmamıştır. Büyük maddi kaynaklara ve kalabalık bir kullanıcı grubuna sahip olmayanlar için internet bir kitle iletişim aracı değildir. Sadece büyük ticari kuruluşlar hizmetlerini geniş kitlelere duyurabilmişlerdir. Bu araçların büyük şirketlerde bütünleşmesi internetin gelecek zamanlarda demokratik bir araç olmaktan uzaklaştırma ihtimalini doğurmaktadır (Chomsky ve Herman, 2012: 20). Tüm bunlara rağmen yeni medyanın karşı hegemonik bir araca dönüşebildiği direnişler ortaya çıkmakta ve bu aygıtların sınıfı birleştirici bir işlev görme gücü artmaktadır.

Görüşmelerde işçilere yeni iletişim teknolojilerinin sınıfın örgütlenme ve direnme deneyimlerine ne gibi katkılar sunabileceği sorulmuştur. İşçiler direniş öncesi örgütlenmenin neredeyse tamamını bu teknolojiler aracılığıyla gerçekleştirmişlerdir. Dolayısıyla, bu süreç ve pratiklere büyük anlam yüklemekte, sınıfın direnişlerde göstereceği başarıyla bu tür aygıtların kullanılması arasında doğru bir orantı olduğunu düşünmektedirler. İşçiler bu teknolojilerin, direnişlerine ciddi katkılar sunduğunu belirtmişlerdir. Departman sözcüsü Mustafa sosyal medyanın nasıl katkılar sağlayabileceğini şöyle değerlendirmektedir:

İnsanların birbirinden haberdar olması gerekiyor. Bunun için en kolay yol da Facebook sayfaları. Bir yerde bir olay olmuşsa bunun haberini yapan kuruluş gerçekçilik tarafını vermez ama orada bulunan biri bunun altına yorumlar yazarak gerçekçi tarafını anlatabilir. Bunu sadece Facebook olarak söylemiyorum. Instagramdı, Twitterdı oralardan da her şeyi duyuyoruz (Mustafa, Metal, 35).

Direnış işçilere eylem pratiğini öğretmiş ve yeni medya aygıtlarının kullanımı konusunda mevcut fikirlerini pekiştirmiştir. İletişim teknolojileri, her ne kadar egemenler tarafından kendi çıkarlarına göre tasarlandıktan sonra yurttaşların kullanımına açılrsa da mücadele geleneği, bu aygıtlardaki çatlaklardan kendine bir yol haritası çizebilir. Elbette bu aygıtlar, sınıfın tüm sorunlarına bir deva olmayacaktır ama çözüme giden yolda, sınıfın sesinin duyulmasını sağlayacak önemli aktörlerden biri olma potansiyeline sahiptir.

Sonuç

Bu çalışma sınıfın direniş anında iletişim araçlarını kamusal görünürlük kazanmak ve örgütlenmek için nasıl kullandığını tespit etmeyi amaçlamıştır. Bu amaçla 2015 Metal direniş incelenmiş ve direnişte yer almış işçilerle görüşülmüştür. Direnişteki iletişim pratikleri işçilerin örgütlenme amacıyla iletişim araçlarını nasıl kullandıkları ve ana akım ve alternatif medyayı sınıfın temsili bağlamında nasıl değerlendirdikleri bakımından analiz edilmiştir.

Direnişte sendikanın iletişim pratiklerinin genelde baskıcı, antidemokratik ve işçilerden kopuk olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Direniş temelde sendikayı karşısına alan bir yapıya sahip olduğu için, sendikadan herhangi bir yardım veya destek görmemiştir.

İşçilerin direnişteki temel amaçları kamuoyuna ulaşma ve direnişe dair bir farkındalık yaratmak olmuştur. Ancak işçiler eyleme dair doğru haber yapılmayacağı endişesiyle eylemin ilk günlerinde eylem alanına hiçbir muhabirin girmesine izin vermemişlerdir. Eylemin ilerleyen günlerinde işçiler tarafından öncelikle Hayat TV ve Ulusal Kanal'a yayın yapma izni verilmiş, ardından birkaç ana akım televizyon kanalı da işçilerden haber alabilmişlerdir.

Çalışma, işçilerin ana akım medyada sınıfın temsilini nasıl değerlendirdiklerini de tespit etmeyi amaçlamıştır. İşçiler iktidarın medya üzerinde ideolojik ve ekonomik bir baskı kurduğunu vurgulamışlardır. Medya kuruluşlarının yayın politikalarının büyük oranda egemenler tarafından belirlendiği ifade edilmiştir. Buna rağmen, kendi direnişlerine dair tarafsız ve gerçekçi haber yapan birkaç kanal ve gazete olduğunu belirtmişlerdir. Örneğin işçiler FOX TV'nin haberlerinin hem eylemin meşruluğuna dair bir kamuoyu oluşturduğunu hem de içeriklerinin işçilerden yana olduğunu sık sık dile getirmişlerdir.

Çalışmanın bir diğer hedefi ise direnişlerde işçilerin örgütlenme süreçlerine hangi iletişim araçlarını hangi düzeyde dahil ettikleri bilgisine ulaşmaktır.

Direnışte yeni iletişim teknolojileri yoğun bir biçimde kullanılmış ve örgütlenme süreçlerinin neredeyse tamamı bu aygıtlar üzerinde gerçekleştirilmiştir. İşçiler teknolojiyi en üst düzeyde kullanarak, beş bin kişilik bir fabrikayı işveren yanlısı sendikaya karşı örgütlemeyi başarmışlardır.

Çalışmanın bir diğer amacı işçilerin direnişin başarısı ile iletişim araçlarının kullanımı arasında anlamlı bir bağ kurup kurmadıklarını tespit etmektir. Ulaşılmaması planlanan hedefler tam anlamıyla gerçekleşmese de direnişin parladığı ve sınıf mücadelesine katkı sunduğu anlar mevcuttur. Direnişte temel taleplerden biri olan Türk Metal sendikasının fabrikadan çıkarılması büyük oranda gerçekleştirilmiştir. Bu sebeple işçiler direnişi genel anlamda başarılı olarak değerlendirmişlerdir.

Çalışmada son olarak işçilere yeni iletişim teknolojilerinin sınıfın örgütlenme ve direnme deneyimlerine ne gibi katkılar sunabileceği sorusu yöneltilmiştir. İşçiler yeni medya ve sunduğu örgütlenme pratikleri bağlamında yeni iletişim teknolojilerine yönelik olumlu bir bakış açısına sahiplerdir. Dolayısıyla, bu süreç ve pratiklere çok anlam yüklemekte, sınıfın direnişlerde göstereceği başarıyla bu tür aygıtların kullanılması arasında doğru bir orantı olduğunu düşünmektedirler.

İletişimsel anlamda çalışmadan çıkarılabilecek sonuçlardan birisi direniş sırasında oluşan deneyimlerin iletişim araçlarına bakış açısını şekillendirdiğidir. Eylemler sırasında bu aygıtlardan faydalanan ve olumlu dönütler alan bu işçilerin yeni teknolojilere bakış açısı da olumlu olmaktadır. Diğer bir sonuç ise yeni iletişim teknolojilerinin doğru ve verimli kullanılması halinde sınıfın direnme gücünü artırabileceğidir. Yeni iletişim teknolojileri sınıfın ve sendikaların sorunlarını çözecek bir aktör olmamakla birlikte, direnişi örmede sağlayacağı katkılar azımsanmayacak düzeydedir.

Kaynakça

- Akkaya, Y. (2004) "Küreselleşme" Versus Sendikasızlaştırma ve Yoksullaştırma", *Çalışma ve Toplum*, 3, 93-121.
- Başaran, F. (2010) "Yeni İletişim Teknolojileri, Alternatif İletişim Olanakları", *Mülkiye Dergisi*, 34, 255-270.
- Burawoy, M. (2015) *Üretim Siyaseti Kapitalizm ve Sosyalizmde Fabrika Rejimleri. (1. Baskı)*. (çev. Ç. Gümüşoluk), Ankara: Nota Bene Yayınları.
- Chomsky, N., Herman, E. (2012) *Rızanın İmalatı: Kitle Medyasının Ekonomi Politikası* (2. Baskı). (çev.E. Abadoğlu), İstanbul: BGST Yayınları.
- Coşkun, M. K. Ve Şentürk, B. (2012) "TEKEL İşçilerinin Varoluşsal İkilemi: "Ölmek Var Dönmek Yok", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*. 67, 57-74.
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı. 6356 Sayılı Sendikalar Toplu İş Sözleşmesi Kanunu Gereğince; İşkollarındaki İşçi Sayıları ve Sendikaların Üye Sayılarına İlişkin 2017 Ocak Ayı İstatistikleri Hakkında Tebliğ, Erişim Tarihi: 03.07.2021 <https://www.csgeb.gov.tr/media/67207/2021-ocak.pdf>
- Çelik, A. (2015) "Metal İşçilerinin 2015 Direniş ve Grev Dalgası Üstüne Bir Değerlendirme", <http://researchturkey.org/tr/the-wave-of-strikes-and-resistances-of-the-metal-workers-of-2015-in-turkey-2/> (Erişim Tarihi: 16.10.2016).
- Çoban, B. (2009a) Toplumsal Hareketler ve Radikal Medya.. Çoban, B. (Ed.), *Küreselleşme, Direniş, Ütopya Yeni Toplumsal Hareketler Küreselleşme Çağında Toplumsal Muhalefet* (ss. 43-62), İstanbul: Kalkedon.

- Çoban, B. (2009b) "Küreselleşme, Sendikalar ve İletişim", *Toplum ve Demokrasi*. 3, 91-110.
- Çoban, S. (2014) İktidarın Medyası. Arsan, E., Çoban, S. (Ed.), *Medya ve İktidar Hegemonya, Statüko, Direniş* (ss. 27-52), İstanbul: Evrensel Kültür Kitaplığı.
- Foucault, M. (1992) *Hapishanenin Doğuşu*. (çev. M. A. Kılıçbay), Ankara: İmge Yayınları.
- Koşar, L., Atılğan, G. (2005) "İşsizlik Çalışanların da Sağlığını Bozuyor", *Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi*. Ekim-Kasım-Aralık, 3-20.
- Özdemir, Ö. (2013) "Haziran Direnişi ve Muhafif Gazeteler Bir Medya Analizi Denemesi". Göztepe, Ö. (der.), *Gezi Direnişi Üzerine Düşünceler* Ankara, Nota Bene Yayınları, 241-253.
- Özüğurlu, M. (2009) "Taşeronlaşma, Güvencesiz İstihdam ya da 'Hayatta Dikiş Tutturamama' Halleri Üzerine", *Memleket Siyaset Yönetim*. 9, 122-128.
- Özveri, M. (2016) "Yasaklarla Şekillenmiş Endüstri İlişkileri Sistemi ve 2015 Metal İşçileri Direnişi", *Çalışma ve Toplum*. 2016/2, 701- 724.
- Sendika48.org (2015) "Gün Gün Metal Direnişinin Öyküsü", <http://sendika48.org/05/2015/metal-iscisinin-direnis-oykusu/> (Erişim Tarihi:17.06.2017).
- Seymour, R. (2012) "Hepimiz Güvencesiz: Prekaryaya Kavramı ve Yanlış Kullanımları Üzerine", Göztepe, Ö. (Ed.), *Güvencesizleşme: Süreç, Yanılgı, Olanak* (ss. 251-270), Ankara: Nota Bene Yayınları.
- Shoemaker, P. Ve Reese, S. D. (2012) "İdeolojinin Medya İçeriği Üzerindeki Etkisi" (der. S. İrvan), *Medya Kültür Siyaset*, Ankara: Pharmakon, 97-132.
- Taştan, O. C. (2015) "Türk-Metal Üyesi İşçilerin 2015 Eylemleri: Metal Sektöründe Fabrika Rejimi Üzerine Mücadelelerin Tarihi Açısından Bir Değerlendirme", *Mülkiye Dergisi*. 39, 305-342.
- Taştan, O. C. (2016) "2015 Metal Direnişi Üzerine Tarihsel Bir Bakış", *DİSKAR*. 5, 98-111.
- Yanıkaya, B. (2014) "Türkiye'de Feminist (Alternatif) Medya: Duvarları Aşmak" (der. B. Yanıkaya ve B. Çoban), *Kendi Medyanı Yarat Alternatif Medya- Kavramlar Tartışmalar Örnekler Cilt II* (ss. 47-99), İstanbul: Kalkedon.
- Yücesan-Özdemir, G. (2009) *Emek ve Teknoloji-Türkiye'de Sendikalar ve Yeni İletişim Teknolojileri*, Ankara: Tan Kitabevi Yayınları.
- Yücesan Özdemir, G. (2014) İnatçı Köstebek: Çağrı Merkezlerinde Gençlik, Sınıf ve Direniş, Ankara: Yordam Yayınları.